

BILTEN RG35

Bilten Radne grupe NKEU za Poglavlje 35
Nacionalnog konventa o Evropskoj uniji

NACIONALNI KONVENT

Nacionalni konvent o Evropskoj uniji predstavlja stalno telo u okviru kojeg se vodi tematski strukturirana debata predstavnika državne administracije, političkih partija, nevladinih organizacija, stručnjaka, privrede, sindikata i profesionalnih organizacija, o pristupanju Srbije Evropskoj uniji.

RADNA GRUPA 35

Cilj Radne grupe NKEU za pregovaračko poglavlje 35: Ostala pitanja - Kosovo jeste da pomogne proces normalizacije odnosa i unapredi život građana Srbije i Kosova kroz zastupanje predloga praktičnih politika, konkretnih rešenja za implementaciju Briselskog sporazuma i kroz promociju vrednosti Evropske unije.

Radna grupa je otvorena za sve organizacije civilnog društva, profesionalna i akademska udruženja i pojedince-eksperte koji se bave ovom temom.

NORMALIZACIJA KAO POTREBA ILI USLOV EVROPSKIH INTEGRACIJA

Stefan Surlić, istraživač

e-mail: stefan.surlic@fpn.bg.ac.rs

Normalizaciji je sa širokom upotrebom ovog pojma u kontekstu odnosa Beograda i Prištine pripisivana neodređenost, konstruktivna dvosmislenost, sveobuhvatnost i trajnost. Iako nedovoljno određena, izazvala je već na početku pogrešna tumačenja i nevoljno prihvatanje. Normalizacija kao pojam predstavlja nužnost promene ili povratka u normalno stanje i odnose. Definisana kao proces, normalizacija zasigurno napušta ideju o zadržavanju postojećeg stanja, odnosno statusa quo. Ključna diferencijacija nastaje upravo u tumačenju krajnjeg ishodišta ovog procesa, odnosno onoga što bi trebalo da postane **normalno**. Normalizacija kao: prihvatanje drugog, uspostava saradnje, suočavanje sa prošlošću, pokušaj pomirenja, obezbeđivanje uslova za egzistencijom i poštovanjem prava različitih zajednica.

Zašto se onda normalizacija odnosa Srbije i Kosova čita samo kao uslov EU integracija? Osnovni razlog je što je normalizacija od strane Brisela stavljena u kontekst postizanja sporazuma. Na taj način ona je uslovno oročena i normativno uokvirena. Podrazumeva da nosioci vlasti u Beogradu i Prištini postignu finalni sporazum i obavežu se na njegovu primenu.

Pre nego što se razjasne posledice pristupa da je normalizacija predmet političkog uslovljavanja, trebalo bi se podsetiti nekoliko ravni u kojima je Evropska unija povezana sa pitanjem statusa Kosova. Prvo, 2008. godine uspostavljen je EULEX kao najveća civilna misija pod Zajedničkom bezbednosnom i odbrambenom politikom EU u cilju izgradnje insitucija

vlдавine prava na Kosovu. Potom je promovisana posrednička uloga u pregovorima Beograda i Prištine rezolucijom Generalne skupštine Ujedinjenih nacija A/RES/64/298 iz 2010. godine. Treće, medijacijom EU je 2013. godine postignut Prvi sporazum o principima normalizacije odnosa Beograda i Prištine, u kome se u tački 14. navodi „da nijedna strana neće blokirati niti podsticati druge da blokiraju drugu stranu na njenom putu ka EU“. Na kraju, Pregovaračkim okvirom EU za vođenje pregovora sa Srbijom iz 2014. definisano je da se pitanje normalizacije odnosa razmatra u okviru Poglavlja 35, kao spona između dijaloga Beograda i Prištine sa procesom pristupanja Srbije. Na taj način, sveobuhvatni pravno obavezujući sporazum o normalizaciji odnosa postao je uslov za napredak Srbije ka punopravnom članstvu.

Prevažadni interes Brisela je bio da stabilizuje ovaj deo Evrope i pokaže kompetentnost u bavljenju „sopstvenim dvorištem“. Stoga je EU na prostorima Zapadnog Balkana prisutna u četiri dimenzije: diplomatski, kroz direktnu finansijsku pomoć, uslovljavanje u procesu integracija, i kao odlučujući state i peace building supervizor.¹ U odsustvu jedinstvenog stava među članicama po pitanju kosovske nezavisnosti iznađen je konsenzus u zahtevu za normalizacijom odnosa. Međutim, ishod dosadašnjih napora je poražavajući. Misija EULEX je propustila priliku da se suoči sa počiniocima ratnih zločina, dok je za organizovani kriminal

¹ Tanja A. Börzel & Sonja Grimm, *Building Good (Enough) Governance in Postconflict Societies & Areas of Limited Statehood: The European Union & the Western Balkans*, *Daedalus*, Volume 147 | Issue 1 | Winter 2018

i korupciju imala prosečno 2,5 optužnice, 0,7 presuda i 0,3 osuđujuće presude godišnje.² Iako i tehnički sporazumi imaju poteškoća u primeni, prvi i za sada jedini politički sporazum koji je „potpisan“ između dva premijera uz posredstvo baronese Ešton ima odlike suspendovanog dokumenta. Od četiri značajne teme koje su obuhvaćene Briselskim sporazumom, jedna nije uopšte ostvarena, dok su ostale zaživele nevoljno i uz značajne nedostatke. Posle više od pet godina sprovođenja dogovorenog, Zajednica srpskih opština nije formirana, niti postoji politička spremnost u Prištini da se ideja o autonomiji srpske zajednice ikada realizuje. Nakon uvođenja stoprocentnih taksi na srpsku robu, usledile su ostavke predsednika opština na severu, koji su izabrani u skladu sa kosovskim zakonima. Integracija severa Kosova je pored neuspeha u političkom smislu dala skromne rezultate i u usklađivanju sa kosovskim pravosuđem.³ Poslednja, već pomenuta tačka 14. koja govori o evropskoj perspektivi dve strane obesmišljena je trenutno veoma slabim izgledima za postizanje finalnog sporazuma.

Ideja normalizacije odnosa stvorila je put zavisnosti u kome su političke elite Beograda i Prištine opravdavale svoje učešće, a potom i ustupke u pregovorima, uslovljenošću evropskih integracija. Lideri dve strane su neuspeh pripisali EU kao posredniku, a neodlučnost Brisela protumačile kao priliku da se izbegne „poguban“ sporazum. Nenameravana posledica jeste da je uslov obesmišljen dalekom perspektivom članstva u EU.

Nedostajući razlog normalizacije odnosa je potreba oba društva, iliti nacionalni interes Srba i Albanaca, bez obzira na proces evrointegracija. Unutrašnji dijalog koji je u Srbiji imao formalni, a na Kosovu neistitucionalizovan karakter doveo je do farsičnog epiloga. Odsustvom izveštaja o ishodu, potom nastavka dijaloga o potencijalnim rešenjima, propuštena je prilika da se u okviru široke debate iskaže politička, ali i društvena neophodnost normalizacije odnosa. Takođe, na Kosovu zahtev za „međusobnim priznanjem“ bez kompromisnog rešenja sa Beogradom i uvažavanjem zahteva srpske zajednice poprimio je politički ritualne i društveno spiritualne oblike.

Odnos u kome Beograd vetira Kosovo na međunarodnom planu, a Priština ima potpuno kontrolu nad teritorijom i ljudima, dugoročno obe strane čini gubitnicima. Sa nedostatkom prerogativa vlasti i kontrole na određenim delovima teritorije, uz nedefinisane granice, politički sistemi postaju trajno fragilni. U odsustvu sporazuma, ekscesne situacije na terenu održavaju konflikt niskog intenziteta. Konstantna pretnja sukobom ostvaruje dve direktne posledice: izgovor za odsustvo demokratske vlasti i vladavine prava na unutrašnjem i povod za modeliranje geopolitičkih igara na međunarodnom nivou. Nerešen sukob trajno kontaminira međuljudske odnose,

status građana i pokušaj uspostave slobodnog kretanja ljudi, roba i kapitala.

S druge strane, diktat trajnog i održivog sporazuma u kratkom vremenskom roku onemogućava stvarnu i sveobuhvatnu normalizaciju odnosa. Sa visokim stepenom etničke distance koja trenutno postoji između Srba i Albanaca⁴, upitno je prihvatanje i primena eventualnog dogovora u skoroj budućnosti. Sporazum o normalizaciji odnosa svoj konačni epilog može imati u sporazumu bez normalizacije.

Ekscesne situacije na terenu, nesprovođenje već dogovorenog, udaljenost perspektive punopravnog članstva u EU uz želju političkih elita da rešenje predstave kao nacionalnu pobjedu, kandidovalo je ideju razgraničenja kao prirodnu i nužnu. Ni korekciju granica ne bi trebalo isključiti ukoliko je plod širokog konsenzusa dva društva i deo sveobuhvatnog procesa normalizacije. Međutim, trenutno ponuđeno razgraničenje ne ispunjava ova dva uslova, a netrpeljivost je predstavljena kao osnov pragmatičnog sporazuma. Konflikti na terenu kao pokazatelji nepomirljivosti, nerazumevanja i potrebe za povlačenjem trajne linije – između nas i njih.

Zato pobornici normalizacije odnosa, posebno u civilnom društvu, imaju veoma težak zadatak da probude svest i odgovornost savremenih generacija. Politički sporazum je potreban jer bi trajno legitimizovao društvene napore za redefinisanjem odnosa Srbije i Kosova. Dogovor sam po sebi ne bi normalizovao već bi otvorio prostor za vremenski dugotrajnu, sveobuhvatnu normalizaciju.

Već dve decenije dva društva deluju kao trajno zarobljena u međusobno vetirajućim potezima. Konfliktni odnosi iscrpljuju i onemogućavaju normalnost života na ovim prostorima. Iznurenim i osiromašenim društvima je potreban politički sporazum, oslobođen privlačnog konteksta evropskih integracija ili nekog odlučujućeg međunarodnog uticaja. Sporazum je potreban građanima, kao izraz zrelosti, kao iskren vapaj za pomirenjem i saradnjom, kao potvrda da Srbi i Albanci mogu da žive jedni sa drugima.

² Andrea Lorenzo Kapusela, *Izgradnja države na Kosovu: demokratija, korupcija i EU na Blakanu*, Službeni glasnik, Beograd, 2016.

³ Nacionalni konvent o EU, *Knjiga preporuka 2017/18*, Radna grupa za Poglavlje 35

⁴ Rezultati istraživanja etničke distance, *Perspektive multietničkog društva na Kosovu, CisBalk, Beograd-Priština, 2015.*

Centar za interdisciplinarnе studije Balkana je osnovan 2013. godine, na osnovu zajedničke inicijative međunarodnog i politikološkog odeljenja Fakulteta političkih nauka, odnosno dva njihova profesora i iskusna istraživača Balkana - Jovana Teokarevića i Predraga Simića. Pokretanjem Centra ostvarena je dugogodišnja ideja da se istraživanja Balkana dalje unaprede u okviru jednog istraživačkog centra koji bi sarađivao sa sličnima u inostranstvu i podsticao proučavanja Balkana iz perspektive više naučnih disciplina i univerzitetskih kurseva, naročito među studentima i mlađim fakultetskim saradnicima. Takođe, CISBalk je zamišljen kao istraživački centar koji će afirmisati saradnju civilnog društva i akademske zajednice.

Od svog osnivanja CISBalk je realizovao značajan broj istraživačkih projekata, naučno/stručnih konferencija i seminara, a posebno se izdvajaju tradicionalni „Balkanski seminari“. Serija predavanja i radionica na aktuelne balkanske teme se organizuje jednom godišnje na Fakultetu političkih nauka za studente i nastavno osoblje, ali i za širu akademsku i društvenu zajednicu.

U okviru teme pregovora i procesa normalizacije odnosa Beograda i Prištine, CISBalk je imao sledeće zapažene aktivnosti:

Međunarodni istraživački projekat „Perspektive multietničkog društva na Kosovu“ u saradnji sa Inicijativom mladih za ljudska prava. Rezultat ovog projekta je prva akademska saradnja Beograda i Prištine i zajednički zbornik radova sa istim naslovom (urednici: Jovan Teokarević, Bekim Balići, Stefan Surlić) objavljen je 2015. godine na srpskom, albanskom i engleskom jeziku.

Međunarodni istraživački projekat „Unutrašnji dijalog o rešavanju pitanja Kosova: bezbednosni aspekt“. U okviru projekta je u decembru 2018. godine održana međunarodna konferencija, u saradnji sa Centrom za primenjene evropske studije i finansijsku pomoć Fonda za otvoreno društvo, a početkom 2019. biće objavljen zbornik radova velikog broja stručnjaka iz svih balkanskih zemalja, na engleskom jeziku.

Konferencija „REALizacija NORMALizacije – Budućnost odnosa Beograda i Prištine, u okviru projekta “Triangle Initiative“ u saradnji sa Fondacijom Konrad Adenauer održana je na Fakultetu političkih nauka u decembru 2018. godine. Na događaju se, kroz tri različita panela, diskutovalo sa novinarima, akademskim poslanicima i predstavnicama ženskih asocijacija u cilju dostizanja normalizovanih odnosa između Beograda i Prištine.

Više informacija o CISBalku dostupno je na internet stranici www.balkanreview.com

Objavljena Knjiga preporuka Nacionalnog konventa o EU 2017/2018

Knjiga preporuka Nacionalnog konventa o Evropskoj uniji sadrži presek stanja u pregovorima i predstavlja rezultat analitičkog rada Konventa, koji je 2018. godine pratio napredak i ispunjavanje obaveza iz procesa pregovora Srbije sa Evropskom unijom u 35 pregovaračkih poglavlja. Pored pregleda stanja u Poglavlju 35, dostupna je i Horizontalna analiza primene Briselskog sporazuma koju je izradio InTER. Članice Nacionalnog konventa su u prethodnoj godini dale stručan doprinos unapređenju svih strateških i akcionih planova Vlade, predlozima pregovaračkih pozicija, zakonskim i drugim predlozima. Knjigu preporuka NKEU 2017/2018 možete pogledati [ovde](#).

Održana šesta Plenarna sednica NKEU: Nacionalni konvent je akter u pregovorima o pristupanju EU, platforma za dijalog i korektiv politika

Predstavnici više od 700 organizacija civilnog društva iz Srbije, okupljeni u Nacionalnom konventu o Evropskoj uniji, predstavili su, u prisustvu premijerke Ane Brnabić, ministarke za evropske integracije, Jadranke Joksimović i šefa Delegacije Evropske unije Sema Fabricija, preporuke i predloge za ubrzanje evropske integracije Srbije na šestoj Plenarnoj sednici 18. januara 2019. godine. Sa ministrom Zoranom Đorđevićem iz Ministarstva za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja, i pomoćnikom ministra Vericom Ignjatović iz Ministarstva finansija i razgovaralo se o temama obuhvaćenim Programom ekonomskih reformi ERP i Programu reformi politike zapošljavanja i socijalne politike ESRP. Više o zaključcima sa sednice možete naći [ovde](#).

FER: Izveštaj o monitoringu Unutrašnjeg dijaloga o Kosovu i Metohiji

Forum za etničke odnose i Fondacija za otvoreno društvo, Srbija, organizovali su 22. januara 2019. godine, u Medija centru, Beograd, okrugli sto povodom predstavljanja "Preglednog izveštaja o monitoringu unutrašnjeg dijaloga o Kosovu (za period 24. jul 2017. – 17. januar 2019)". Uvodna izlaganja imali su dr Dušan Janjić, Forum za etničke odnose, Izabela Kisić i Fayeze Risheg, članovi stručnog tima Foruma. Pregledni izveštaja o monitoringu unutrašnjeg dijaloga o Kosovu je sedmi izveštaj koji je, od 24. jula 2017. do 17. januara 2019. godine, izradio tim stručnjaka Foruma za etničke odnose, u okviru projekta „Monitoring i izveštavanje o unutrašnjem dijalogu o Kosovu“ uz podršku Fondacije za otvoreno društvo, Srbija. U raspravi je ocenjeno da je unutrašnji dijalog delimično odgovorio na postavljene ciljeve, a težak podbačaj dogodio se u postizanju proklamovanog cilja o postizanju širokog društvenog konsenzusa o pitanju Kosova. Više o zaključcima je dostupno [ovde](#).

Intervju Dragiša Mijačić: Iza uslova za pregovaračko poglavlje 35 stoje sve zemlje EU

Koordinator Radne grupe Nacionalnog konventa o Evropskoj uniji za poglavlje 35 Dragiša Mijačić izjavio je da iza smernica koje je Brisel dao Beogradu u vezi sa tim poglavljem stoje sve zemlje Evropske unije, što znači i pet članica evropske porodice koje do sada nisu priznale nezavisnost Kosova. Sve one zahtevaju od Srbije i Prištine određene ustupke oko postizanja i implementacije sporazuma sa Prištinom i očekuju od pregovaračkih strana u Briselskom dijalogu da normalizuju međusobne odnose. „Da bi napredovala u procesu evropskih integracija Srbija mora da zadovolji kriterijume i uslove iz poglavlja 35“, kaže Mijačić za RTV Puls.

Radna grupa za ovo poglavlje izdala je određene smernice vezano za trajnu normalizaciju odnosa između Prištine i Beograda, pri čemu je prioritet dat očuvanju mira i bezbednosti u regionu.

„Buduće sveobuhvatno rešenje mora da bude realno, kompromisno i održivo za sve zajednice i u svim sferama društva“, smatra Mijačić i naglašava da ono mora voditi ka jasnim evropskim integracijama Srbije.

Ceo intervju je dostupan [ovde](#).

U Biltenu Radne grupe NKEU za Poglavlje 35 se iznose stavovi o pregovorima između Beograda i Prištine, prednostima i posledicama ponuđenih rešenja na stanje demokratije i društva u Srbiji, položaj i zaštitu etničkih zajednica na Kosovu, regionalnu stabilnost i pomirenje, Evropske integracije Srbije i druge važne teme od interesa za razvoj našeg društva. U biltenu se objavljuju tekstovi i stavovi članica Radne grupe, ali se daje mogućnost i drugim društvenim i političkim akterima da iznesu svoje stavove po pitanjima od značaja za Poglavlje 35. Bilten izlazi više puta mesečno, distribuira se putem elektronske pošte, i može da se preuzme sa internet stranice Nacionalnog konventa o Evropskoj uniji, kao i sa stranice Instituta za teritorijalni ekonomski razvoj (InTER) koji koordinira radom Radne grupe za Poglavlje 35 i uređuje sadržaj biltena.

BILTEN RADNE GRUPE NACIONALNOG KONVENTA O EVROPSKOJ UNIJI ZA POGLAVLJE 35

Broj 6 (januar 2019.)

poglavlje35@regionalnirazvoj.org

www.eukonvent.org

www.regionalnirazvoj.org

Mišljenja i stavovi izraženi u ovom Biltenu predstavljaju stavove autora i ne odražavaju neophodno zvanične stavove Fondacije za otvoreno društvo, Srbije, Evropskog pokreta u Srbiji, ni InTER-a..